

เป็นแหล่งรวมการจ้างงานที่ดึงดูดประชากรจากทุกภูมิภาคและกิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจของเมืองเข้ามาในพื้นที่อย่างต่อเนื่องส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบสิ่งปลูกสร้างอาคารที่มีทิศทางการขยายตัวในแนวราบตามเส้นแนวนอนเป็นการขยายตัวในทางสูงเพื่อเพิ่มอัตราส่วนพื้นที่ใช้งานที่ดินต่อพื้นที่ดิน (Floor Area Ratio) เป็นการเพิ่มปัญหาความหนาแน่นในการใช้ประโยชน์ที่ดิน ปัญหาจราจรและปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เพิ่มมากขึ้นและส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชากรในพื้นที่ (อรรถพร ศรีอุดม, 2535)

ข้อมูลสารสนเทศภูมิศาสตร์จากการแปลความหมายจากภาพถ่ายทางอากาศของกรมแผนที่ทหารปี พ.ศ. 2517 เขตบางรักมีพื้นที่สิ่งปลูกสร้างอาคารเท่ากับ 1.04 ตารางกิโลเมตร พื้นที่โครงข่ายถนนเท่ากับ 0.50 ตารางกิโลเมตร และมีพื้นที่โล่งเท่ากับ 2.32 ตารางกิโลเมตร เมื่อเปรียบเทียบกับข้อมูลสารสนเทศภูมิศาสตร์หน่วยงานเดียวกัน ปี พ.ศ. 2547 เขตบางรักมีพื้นที่สิ่งปลูกสร้างอาคารเท่ากับ 1.45 ตารางกิโลเมตร เพิ่มขึ้น 0.41 ตารางกิโลเมตร และมีพื้นที่โครงข่ายถนนเท่ากับ 0.63 ตารางกิโลเมตร เพิ่มขึ้น 0.13 ตารางกิโลเมตร การเพิ่มขึ้นของพื้นที่สิ่งปลูกสร้างอาคารและโครงข่ายถนนช่วงเวลา ปี พ.ศ. 2517 - พ.ศ. 2547 ส่งผลให้พื้นที่โล่งของเขตบางรักลดลง 0.54 ตารางกิโลเมตร โดยมีพื้นที่โล่งทั้งหมดเหลืออยู่ 1.78 ตารางกิโลเมตร การเพิ่มขึ้นของพื้นที่โครงข่ายถนนและการเปลี่ยนแปลงรูปแบบสิ่งปลูกสร้างอาคารจากการขยายตัวในแนวราบเป็น “อาคารสูงและอาคารขนาดใหญ่”¹ เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของจำนวนประชากรตามทะเบียนกลางคืน (Night Time Population) ของเขตบางรัก จากข้อมูลใน ปี พ.ศ. 2536 มีจำนวนประชากรรวม 70,838 คนและใน ปี พ.ศ. 2538 พ.ศ. 2540 พ.ศ. 2542 พ.ศ. 2544 และพ.ศ. 2546 มีประชากรรวม 68,081 คน 64,989 คน 63,038 คน 61,175 คน และ 60,300 คน ตามลำดับ (ศูนย์ข้อมูลกรุงเทพมหานคร, 2548) แสดงถึงแนวโน้มการลดลงของจำนวนประชากรกลางคืน จากสภาพเศรษฐกิจและรายได้ที่เพิ่มขึ้นทำให้ประชากรในพื้นที่มีความสามารถย้ายออกไปอยู่ตามย่านที่พักอาศัยชานเมืองที่มีสภาพแวดล้อมที่ดีกว่าเพื่อหลีกเลี่ยงความแออัดของเมือง (นิกร มหาวิน, 2540) ในทางตรงกันข้ามการเพิ่มขึ้นของพื้นที่พาณิชย์กรรมและการพัฒนาระบบโครงข่ายถนนประกอบกับใน ปี พ.ศ. 2542 การเปิดใช้ระบบขนส่งมวลชนเส้นทางรถไฟฟ้าบีทีเอสและรถไฟฟ้าบีทีเอ็มใน ปี พ.ศ. 2547 อำนวยความสะดวกในการเดินทางเข้าสู่แหล่งงานสร้างแรงดึงดูดให้ประชากรจากภายนอกพื้นที่เข้ามาทำงานในพื้นที่มากขึ้นทำให้จำนวนประชากรกลางวัน (Day Time Population) เพิ่มขึ้นส่งผลกระทบต่อการใช้ประโยชน์บริเวณพื้นที่โล่งที่มีอยู่อย่างจำกัดโดยใน ปี พ.ศ. 2546 เขตบางรักมีพื้นที่โล่งสาธารณะเท่ากับ 4,923 ตารางเมตรเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนประชากรกลางคืนของพื้นที่ในปีเดียวกันที่มีจำนวน 60,300 คน

¹ “อาคารสูงและอาคารขนาดใหญ่” ตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร ปี พ.ศ. 2535 หมายถึง อาคารที่มีความสูงตั้งแต่ 23 เมตรขึ้นไปหรือมีพื้นที่ใช้สอยมากกว่า 10,000 ตารางเมตร

(ไม่รวมประชากรกลางวันที่คาดว่าจะมีจำนวนมากกว่า 2 เท่าของประชากรกลางคืน) คิดเป็นพื้นที่โล่งสาธารณะต่อจำนวนประชากรในพื้นที่เท่ากับ 0.098 ตารางเมตรต่อคน แต่จากข้อเสนอแนะของ Massachusetts Institute of Technology ได้กำหนดมาตรฐานพื้นที่โล่งสาธารณะต่อจำนวนประชากรของกรุงเทพมหานคร ในปี พ.ศ. 2547 ให้มีพื้นที่โล่งไม่ต่ำกว่า 2.0 ตารางเมตรต่อคน (สำนักผังเมืองกรุงเทพมหานคร, 2547) จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงปัญหาความไม่เพียงพอของพื้นที่โล่งที่ไม่สามารถรองรับการใช้งานและการประกอบกิจกรรมทางสังคมของประชากรกลางวันและประชากรกลางคืนในพื้นที่ศึกษา

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

การศึกษครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิวัฒนาการและวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงลักษณะทางกายภาพของพื้นที่โล่งย่านศูนย์กลางพาณิชย์กรรมบริเวณพื้นที่เขตบางรัก กรุงเทพมหานคร จากการพัฒนาระบบโครงข่ายถนนและการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินโดยใช้ข้อมูลสารสนเทศภูมิศาสตร์ที่ได้จากเทคนิคการแปลความหมายจากภาพถ่ายทางอากาศ ปี พ.ศ. 2495 พ.ศ. 2517 พ.ศ. 2530 และภาพถ่ายดาวเทียม ปี พ.ศ. 2547

ขอบเขตการศึกษา

1. ขอบเขตเนื้อหา

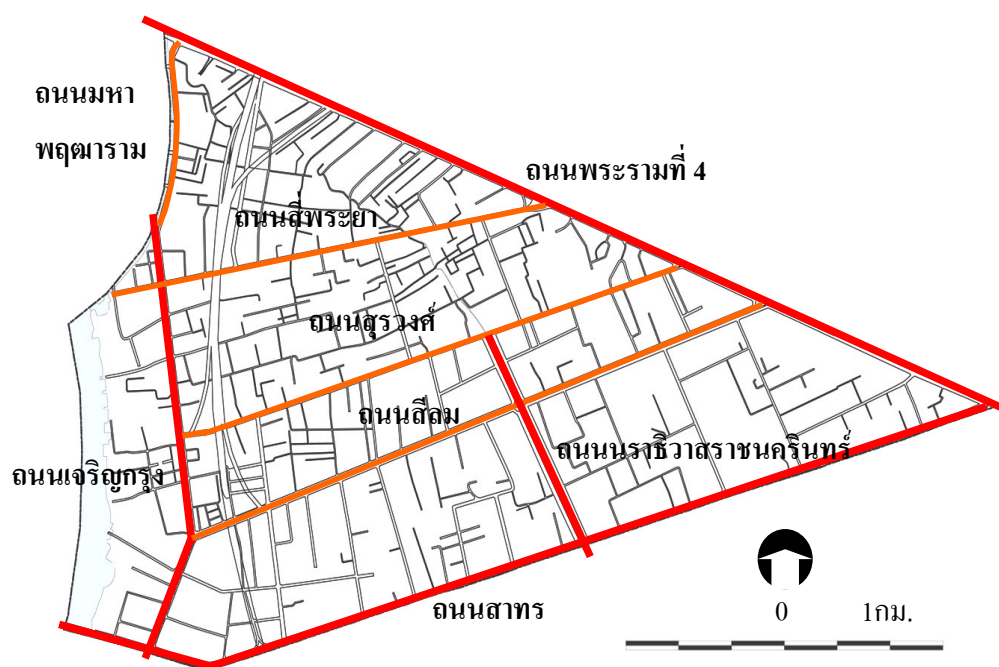
เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของพื้นที่โล่งบริเวณย่านศูนย์กลางพาณิชย์กรรมพื้นที่เขตบางรัก กรุงเทพมหานคร เป็นการศึกษาการพัฒนาพื้นที่ทางด้านการเปลี่ยนแปลงโครงข่ายถนนและการใช้ประโยชน์ที่ดินที่มีผลกระทบต่อลักษณะทางกายภาพและการใช้ประโยชน์ของพื้นที่โล่งในพื้นที่ศึกษาโดยใช้ข้อมูลสารสนเทศภูมิศาสตร์ที่ได้จากเทคนิคการแปลความหมายจากภาพถ่ายทางอากาศและภาพถ่ายดาวเทียมเพื่อใช้เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ในช่วงเวลาดังต่อไปนี้

1. ภาพถ่ายทางอากาศของกรมแผนที่ทหาร ปี พ.ศ. 2495
2. ภาพถ่ายทางอากาศของกรมแผนที่ทหาร ปี พ.ศ. 2517
3. ภาพถ่ายทางอากาศของกรมแผนที่ทหาร ปี พ.ศ. 2530
4. ฐานข้อมูลสารสนเทศการภูมิศาสตร์พื้นที่เขตบางรักของสำนักผังเมืองกรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ. 2546

5. ภาพถ่ายดาวเทียมของสำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (Gistda) ปี พ.ศ. 2547

2. ขอบเขตพื้นที่

การศึกษานี้ใช้ข้อมูลสารสนเทศภูมิศาสตร์ของสำนักผังเมืองกรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ. 2546 เป็นฐานข้อมูลในการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของพื้นที่โล่งในพื้นที่เขตบางรักที่มีลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการพาณิชยกรรมเป็นส่วนใหญ่ทำหน้าที่เป็นพื้นที่ศูนย์กลางธุรกิจ การค้า การบริการและการท่องเที่ยวระดับภูมิภาคจากการคำนวณหาพื้นที่ด้วยโปรแกรม MapInfo พบว่า ฐานข้อมูลสารสนเทศภูมิศาสตร์ที่ได้จากสำนักผังเมืองกรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ. 2546 มีพื้นที่ทั้งสิ้น 4.02 ตารางกิโลเมตรในขณะที่พื้นที่จริงของเขตบางรักมีพื้นที่ 5.536 ตารางกิโลเมตร ซึ่งทำให้คลาดเคลื่อนจากความถูกต้อง (สำนักผังเมืองกรุงเทพมหานคร, 2547) ขอบเขตพื้นที่บางรักติดต่อกับย่านธุรกิจเขตปทุมวัน พื้นที่เขตการค้าย่านเยาวราชและพื้นที่กรุงเทพฯ ฟังชนบุรีโดยใช้เส้นทางถนนสายหลักของพื้นที่ในการสำรวจได้แก่ ถนนสาทร ถนนพระรามที่ 4 ถนนเจริญกรุงและถนนนราธิวาสราชนครินทร์ ภายในพื้นที่ยังมีถนนสายรองเป็นที่ตั้งของย่านพาณิชยกรรมและย่านที่พักอาศัย ได้แก่ ถนนสีลม ถนนสุรวงศ์ ถนนสีพระยาและถนนมหาพฤฒาราม (ภาพที่ 1.1)

สัญลักษณ์	ประเภท	สัญลักษณ์	ประเภท
	ถนนสายหลัก		ถนนสายย่อย ถนนซอย
	ถนนสายรอง		แหล่งน้ำ

ภาพที่ 1.1 พื้นที่เขตบางรัก

ที่มา: ข้อมูลสารสนเทศภูมิศาสตร์พื้นที่เขตบางรักจากการแปลข้อมูลราสเตอร์ภาพถ่ายดาวเทียมของสำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศให้เป็นข้อมูลเวกเตอร์ (2547)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ทราบถึงวิวัฒนาการพื้นที่และผลกระทบที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพื้นที่โล่งจากการพัฒนาระบบโครงข่ายถนนและการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณย่านศูนย์กลางพาณิชยกรรมเขตบางรักช่วงเวลา ปี พ.ศ. 2495 - พ.ศ. 2547 และทราบถึงความเชื่อมโยงระหว่างการพัฒนาแบบโครงข่ายถนนและการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงลักษณะทางกายภาพของพื้นที่โล่งในพื้นที่ศึกษา